

Mapování ptáků a obojživelníků

lokality Vlčí hrdlo u Bzence (okres Hodonín).

v rámci projektu ČSOP „Rozvoj pozemkového spolku Čertoryje“

Termín provedení: květen – listopad 2012

Monitoring provedl a závěrečnou zprávu vypracoval: Karel Šimeček

Metodika průzkumu: v uvedeném období byly provedeny čtyři celodenní a desítky kratších kontrol lokality vymezené zadavatelem v ortofotomapě. Hranice byly přeneseny do turistické mapy v měřítku 1:50000 a také do pracovní kopie mapy v měřítku 1:10000. Do map byly zaneseny pouze významnější druhy ptáků tj. druhy spadající podle platné legislativy do určitého stupně / kategorie ohrožení. Byli evidováni zpívající samci, obsazená hnízda včetně hnízdních dutin anebo páry krmící mláďata na hnízdech. V odborné literatuře se uvádí, že inventarizační průzkum v tomto časovém rozsahu umožňuje za optimálních podmínek podchytit až 80 % místní ornitofauny jak po stránce kvantitavní, tak po stránce kvalitativní. Zpracovatel má dlouholeté zkušenosti s prováděním podobných terénních výzkumů a tak může konstatovat, že byla podchycena reprezentativní složka místní avifauny a u většiny zde hnízdících druhů byla aspoň obecně stanovena i velikost zdejší populace.

Popis lokality:

Vlčí hrdlo, to jsou zbytky nivních luk v záplavovém území řeky Moravy. Nachází se mezi okrajem Bzenecké Doubravy; rozsáhlého komplexu borových monokultur rostoucích na vátých písčích a potokem Syrovínkou. Ze severu k němu přiléhá intenzívně obhospodařovaný rybník Stolárka se zemědělskou farmou a směrem k jihu na něj navazuje dnes nevyužívaný vodárenský objekt (pásmo ochrany vod I. stupně) v lokalitě Ondrovský. Původní extenzivní pastviny a louky s množstvím roztroušených stromů, především vrby a dubů, byly dotovány vysokou hladinou spodní vody. Na přelomu 60.-70. let minulého století, byly tyto cenné enklávy v téměř celém dolním Pomoraví rozorány - Vlčí hrdlo nebylo výjimkou. Mezníkem, který způsobil postupný a přirozený návrat této asi 12 hektarové plochy k „původnímu“ stavu byly povodně v roce 1997. Stoletá voda tehdy na dlouhou dobu zaplavila celou nivu řeky Moravy až do výše 4 metrů. Zaplavená místa byla potom několik následujících let natolik podmáčená, že nebylo možné je obdělávat a hospodářsky využívat, aspoň ne po větší část rozhodujícího, tedy vegetačního období.

Současný stav:

Větší část lokality Vlčí hrdlo v posledních letech byla díky silnému podmáčení obdělávaná nepravdělně a směrem od lesa velmi intenzívně zarůstala nálety křovin a stromů. Na velkých plochách vznikaly náletové porosty tvořené především olší lepkavou a trnovníkem akátem, méně se do ploch dostávala borovice lesní. Okolí slepých ramen Syrovínky zarostly souvislými pásy rákosu obecného.

Ostatní plochy po hluboké orbě zarůstaly nesourodou směsí travin a bylin. Negativní roli sehrálo i to, že se travní porosty nekosily či nesekly a pochopitelně se neprováděla ani pastva. Došlo ke změnám bylinného patra – druhové složení travních porostů degradovalo, začaly převládat invazivní druhy travin a bylin jako třtina křovištní, turan kanadský, apod.

Cílový stav:

Ideálním stavem z pohledu ornitologa, by bylo vytvoření vhodných životních podmínek pro ptáky mokřadních lokalit. Vycházet při jejich tvorbě z dosud poznaných vztahů a nároků těchto druhů ptáků na hnízdní prostředí. V maximální míře využít velmi dobrého základu, který se na lokalitě i

přes výše uvedená negativa doposud zachoval. To znamená, vhodnými zásahy vytvořit území podobné tomu, jaké se dochovalo v nedalekém vodárenském objektu v trati Ondrovský. Vytvořit trvalý travní porost – louku, který by se minimálně jedenkrát, anebo lépe dvakrát, ročně kosil. Pokud možno nevysazovat na větších plochách stromy ba ani v pásech, které by protínaly napříč tuto nevelkou lokalitu a působily by rušivým dojmem a plochu lučního rovinatého rázu by tříštily. Rozptýlená výsadba vrb a dubů je vítaná, neboť je ve zdejších podmínkách tradiční a užívaná. Vhodné by také bylo ponechávat část travního porostu na okraji lokality bez sečení. Náletové dřeviny v S části mokřadu bude nutné prořezat. Určitý objem větších větví nebo polen vzniklých během jejich odstraňování by bylo velice vhodné použít na vytvoření kompaktních (ne načechraných) hromad respektive z polen či klád hromad tzv. „metrů“ (oboustranně zajištěné do země zaraženými kůly a ty ponechat na okrajích lesa nebo pod většími stromy. Takové místa vyhledávají terestricky hnízdící druhy ptáků, jsou úkrytem pro různé druhy plazů a místem vývoje různých druhů bezobratlých.

Vyzkoušet by se měly všechny možné způsoby „údržby“ trávníků - počínaje vypalováním nebo mulčováním jako nejtvrďšími zásahy přes pasení nebo sečení až po ponechávání určitých ploch (třeba i dlouhodobější) zarůstání.

Podle konkrétních podmínek v terénu je nutné citlivě stanovit termíny provádění sečí i dalších způsobů udržování ploch a také stanovit velikost ploch a to jakým způsobem budou ošetřeny. Razantní způsoby (vypalování nebo mulčování) bych prováděl na plochách menších a ne tak často, naopak pastvu bych se snažil řízeně rozšířit na co největší plochu. Každá z ploch bude vyhovovat po různě dlouhou dobu různým skupinám živočichů včetně ptáků.

Obecně by ke zlepšení podmínek pro hnízdění nebo výskyt ptáků přispěla revitalizace obou hlavních ramen – tůní. Ty jsou v současnosti díky postupnému zanášení biomasou, ale především v důsledku mnohaletého zaorávání pozemků velice mělké. To s sebou přináší dvě základní negativa – v zimě kompletně promrzají až ke dnu (pokud je v nich vůbec voda) a v létech s nízkými srážkovými úhrny naopak téměř pravidelně během léta vysychají. Nejlepším řešením by bylo zajištění stabilního vodního režimu formou řízeného povodňování. Lokalitu by bylo možné dotovat vodou pomocí náпустného zařízení, zbudovaného na potoku Syrovínka, povodňování by probíhalo podle jasně daného manipulačního řádu, vypracovaného po dohodě a v souladu s požadavky správce tohoto vodního toku.

Souhrn:

Z hlediska obojživelníků je Vlčí hrdlo v širokém okolí jedním z nejdůležitějších míst rozmnožování pro 7 zde zjištěných druhů. Zejména pro tuto skupinu je nesmírně důležitou podmínkou stabilizace a podpory jejich populací vytvoření hlubších trvalých vodních ploch se stabilním vodním režimem. Výskyt čolka podunajského nebyl v letošním roce potvrzen, výskyt skokan skřehotavého nebyl v letošním roce potvrzen.

Z hlediska ptáků je mapované území významné především jako místo sběru a lovu potravy – pravidelně loví volavka bílá a volavka popelavá, čáp černý a čáp bílý, z dravců potom moták pochop a moták pilich, vzácněji jestřáb lesní nebo orel mořský. Dále jako místo odpočinku nebo nocování během migrace – zjištěni byli jeřáb popelavý, několik druhů bahňáků především čejka chocholatá, bekasina otavní, vodouš bahenní a vodouš kropenatý. Hnízdí zde anebo v nejbližším okolí několik ohrožených a silně ohrožených mokřadních a vodních druhů ptáků – například husa velká, bukáček malý, chřástal kropenatý, čírka modrá, aj.

Lokalita Vlčí hrdlo je primárně „botanicko-krajinářskou“ lokalitou, což se pochopitelně odráží i v hlavním předmětu i cílech ochrany území, kterým je znovuvytvoření kvalitních travinných lučních porostů a přirozené skladby i rozšíření dřevin. Přesto jsou i ochranné kroky a zásahy ve vztahu k ptačím společenstvům žijícím v tomto území (viz výše), navržené na základě provedeného inventarizačního průzkumu, téměř shodné se zásadami managementu pro tuto lokalitu tak, jak ji navrhnou kolegové botanici.

Výsledky mapování

Amphibia – Obojživelníci

1. (*Triturus vulgaris* L.) - Čolek obecný

V ČR je druh považován za silně ohrožený.

23.06.12 – 4 dospělci.

20.07.12 – 10 larev.

2. (*Bombina bombina* L.) - Kuňka obecná

V ČR je druh považován za ohrožený.

09.06.12 – desítky ex.

3. (*Pelobates fuscus* Laur.) - Blatnice skvrnitá

V ČR je druh považován za kriticky ohrožený.

30.05.12 – desítky larev velikosti do 25 mm.

23.06.12 – do 50 larev.

4. (*Hyla arborea* L.) - Rosnička zelená

23.06.12 – alespoň 80 larev.

20.08.12 – desítky letošních mláďat.

5. (*Rana dalmatina* Bon.) - Skokan štíhlý

V ČR považován za silně ohrožený druh.

20.05.12 – pozorováno 5 dospělců

6. (*Rana arvalis* Nils.) - Skokan ostronosý

V ČR považován za silně ohrožený druh.

19.05.12 – 10 ad. v rameni pod lesem

7. (*Rana kl. Esculenta* L.) - Skokan zelený

V ČR považován za silně ohrožený druh.

20.08.12 – desítky zelených mláďat

Aves – Ptáci

1. (*Tachybaptus ruficollis* Pall.) - Potápka malá

V ČR považována za ohrožený druh.

18.07.12 – 4 ex. na rameni pod lesem, zřejmě hnízdí.

2. (*Ixobrychus minutus* L.) - Bukáček malý

V ČR považován za kriticky ohrožený druh.

20.05.12 – 1 M se ozývá na jižním okraji mokřadu, hnízdění je možné.

3. (*Egretta alba* L.) - Volavka bílá

V ČR považována za silně ohrožený druh.

Vyskytuje se celoročně, na podzim až několik 10-tek jedinců.

4. (*Ardea cinerea* L.) - Volavka popelavá

Vyskytuje se celoročně, zaletuje lovit potravu, v létě a na podzim až několik 10-tek jedinců.

5. (*Ciconia nigra* L.) - Čáp černý

V ČR považován za silně ohrožený druh.

Pravidelně zaletuje lovit. Na potulce pozorováno 12.09.12 – 6 ad. ex.

6. (Ciconia ciconia L.) – Čáp bílý

Pravidelně loví potravu ptáci hnízdící na komíně farmy, po vyhnízdění se zde vyskytli rodiče spolu s mláďaty, loví zde i ptáci ze širšího okolí

6. (Anser anser L.) - Husa velká

20.05.12 dvě rodinky se 4 a 3 housaty na pastvě – hnízdění přímo na mokřadu je možné.

7. (Anas platyrhynchos L.) – Kachna divoká

Hnízdí. Pozorována samice s 5 mláďaty. Pravidelně na pastvě.

8. (Anas querquedula L.) - Čírka modrá

V ČR považována za silně ohrožený druh.

20.05.12 – na rameni 2 M, 1F.

9. (Buteo buteo L.) - Káně lesní

18.07.12 – 12 ex., v okolí hnízdí nejméně 2 páry, pravidelně loví.

10. (Pernis apivorus L.) - Včelojed lesní

V ČR považován za silně ohrožený druh.

16.05.12 pozorován 1 tokající pár, více jedinců pozorováno na tahu.

11. (Accipiter nisus L.) - Krahujec obecný

V ČR považován za silně ohrožený druh.

Dvě pozorování svědčí o možném hnízdění.

17.05.12 – 1 F odlétá s drobným pěvcem v pařátech.

12.08.12 – 1 F.

12. (Milvus migrans Bodd.) - Luňák hnědý

V ČR považován za kriticky ohrožený druh.

19.06.12 byl pozorován 1 ex. kroužící nad mokřadem.

13. (Pandion haliaetus L.) - Orlovec říční

V ČR považován za kriticky ohrožený druh.

02.09.12 – 1 ex. přelétl nad lokalitou směrem ke Stolárce.

14. (Circus aeruginosus L.) - Moták pochop

V ČR považován za ohrožený druh.

30.05.12 hnízdí zcela jistě nejméně 1 pár, další z blízkého okolí zalétají lovit.

15. (Falco cherrug Gray) - Raroh velký

V ČR považován za kriticky ohrožený druh.

09.06.12 – 1 ex. v letu, lovil nad polem směrem k řece Moravě.

16. (Falco subbuteo L.) - Ostrůž lesní

V ČR považována za silně ohrožený druh.

Hnízdí v okolí – opakovaně pozorovaný během lovu vážek nad loukou.

17. (Falco tinnunculus L.) - Poštolka obecná

Pravděpodobně hnízdí na okraji borového lesa.

18. (Haliaeetus albicilla L.) – Orel mořský

16.10.12 pozorován tok. Vyskytuje se celoročně, pravidelně nad lokalitou přeletuje.

19. (Phasianus colchicus L.) - Bažant obecný hnízdí, početnost se výrazně mění

zřejmě v důsledku vypouštění uměle odchovaných jedinců.

20. (Coturnix coturnix L.) - Křepelka polní

V ČR považovaná za silně ohrožený druh.

Nehojně se objevuje na tahu.

21. (Rallus aquaticus L.) - Chřástal vodní

V ČR považován za silně ohrožený druh.

12.05.12 – ozývají se nejméně 2 ex. v jižní části mokřadu, možné hnízdění.

22. (Porzana porzana L.) - Chřástal kropenatý

V ČR považován za silně ohrožený druh.

12.05.12 a 02.06.12 – 1 ex. se ozývá z porostu orobince na slepém rameni.

23. (*Gallinula chloropus* L.) - Slípka zelenonohá

Pouze registrována jako zjištěný druh, hnízdí na mokřadu Ondrovský.

24. (*Fulica atra* L.) - Lyska černá

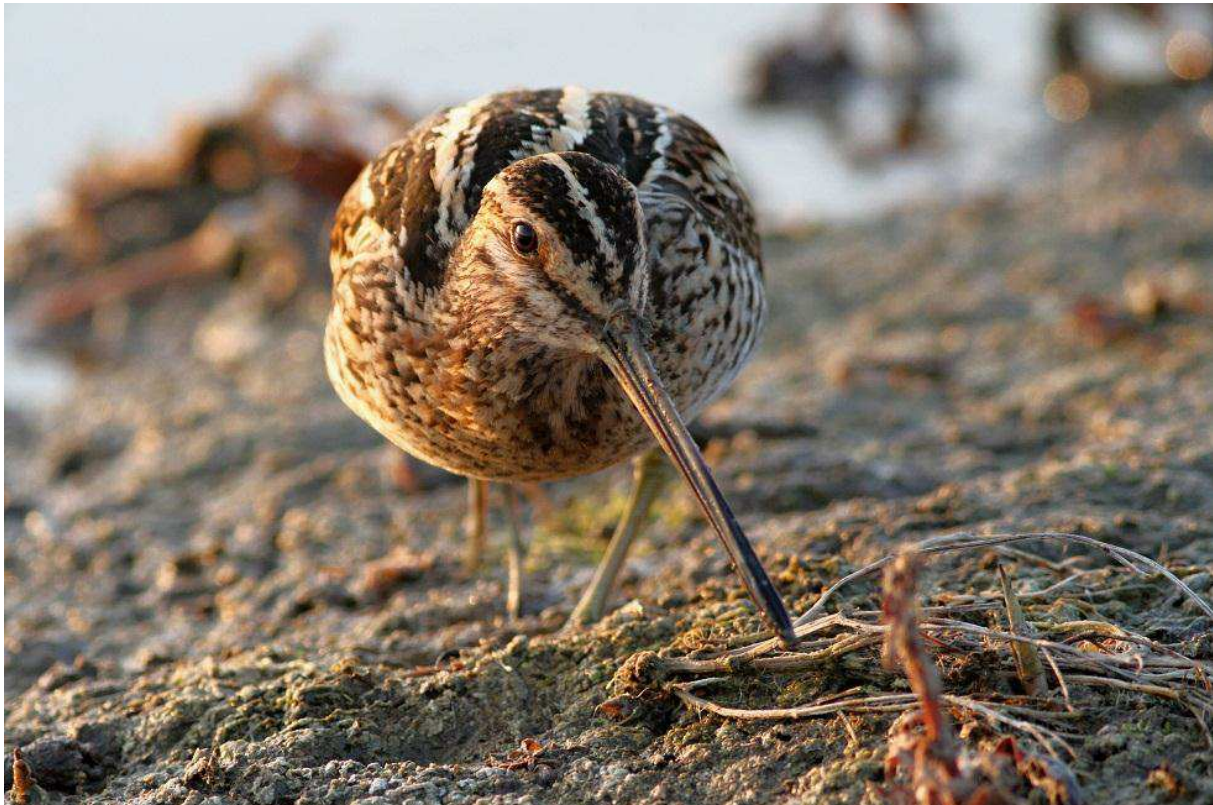
Pouze registrována jako zjištěný druh, hnízdí na mokřadu Ondrovský.

25. (*Grus grus* L.) - Jeřáb popelavý

12.05.12 1 ex. loví potravu v louce, vzácně se objevuje na jarním tahu.

26. (*Gallinago gallinago* L.) - Bekasína otavní

Zjištěna na průtahu. 12.10.12 – 11 ex., v letech s vyšší hladinou vody hnízdí, letos kvůli suchu hnízdění nedoloženo.

27. (*Tringa totanus* L.) - Vodouš rudonohý
V ČR považován za kriticky ohrožený druh.

Pravidelně protahuje, za vhodných podmínek jednotlivě hnízdí, letos kvůli nedostatku srážek a nízkému stupni podmáčení nehnízdil.

28. (*Tringa ochropus* L.) - Vodouš kropenatý
V ČR považován za silně ohrožený druh.

Pozorovaný na tahu 23.06.12 – 2 ex.

29. (*Tringa glareola* L.) - Vodouš bahenní
Pozorovaný na tahu 02.05.12 – 15 ex.

30. (*Vanellus vanellus* L.) – Čejka chocholatá
V ČR považována za ohrožený druh.

Běžná na tahu, hnízdí v polích za Syrovínkou.

31. (*Columba palumbus* L.) - Holub hřivnáč

Běžně hnízdí v okolí, zaletuje pít a za potravou, 20.09.12 – 30 ex. na loukách.

32. (*Streptopelia turtur* L.) - Hrdlička divoká

Běžně hnízdí v okolí, zaletuje pít a za potravou, 02.06.12 – 8 ex. na loukách.

33. (*Cuculus canorus* L.) - Kukačka obecná

20.06.12 – hlas 1 samce, běžný druh.

34. (*Alcedo atthis* L.) - Ledňáček říční

V ČR považována za silně ohrožený druh.

28.07.12 - vzácně na přeletu, občas loví na Syrovínce.

35. (*Dendrocopos major* L.) – Strakapoud velký

Běžný druh, hnízdí v olšovém podmáčeném lese na S okraji lokality.

36. (*Dendrocopos minor* Brehm) - Strakapoud malý

02.05.12 – 1 M na okraji olšového lesa.

37. (*Alauda arvensis* L.) – Skřivan polní

Běžný druh, přesto jen nepravidelně hnízdí. K hnízdění si vybírá sušší místa například na travnatých hrázích potoka Syrovínka.

38. (*Anthus pratensis* L.) - Linduška luční

15.10.12 – na tahu zastíženo nejméně 15 ex., územím pouze protahuje a v mírných zimách se pokouší i přezimovat.

39. (*Motacilla alba* L.) – Konipas bílý

Běžně se vyskytuje na tahu, několik párů hnízdí v polodutinách a dutinách různých mysliveckých zařízení - v krmelcích a na posedech v JZ části mokřadu.

40. (*Motacilla flava* L.) – Konipas luční

Běžně se vyskytuje na tahu a nepravidelně i jednotlivé páry hnízdí. Letos kvůli suchu hnízdění nebylo doloženo.

41. (*Riparia riparia* L.) - Břehule říční

V ČR považována za ohrožený druh.

19.05.12 – 10-ky ex. zaletují lovit potravu z blízké písčiny.

20.06.12 – cca 100 ex. loví potravu

42. (*Saxicola rubetra* L.) - Bramborníček hnědý

V ČR považován za ohrožený druh.

12.05.12 – 1 pár zastížen na tahu na loukách.

43. (*Saxicola rubicola*) – Bramborníček černohlavý

Pravidelně hnízdí 1-2 páry, běžný je také na tahu.

44. (*Turdus viscivorus* L.) - Drozd brávník

02.10.12 – 36 ex. sbírá potravu na loukách, hojnější výskyt je na tahu

45. (*Sturnus vulgaris* L.) – Špaček obecný

Hojně zaletuje za potravou, běžně hnízdí v okolních lesích, v některých letech využívá místní rákosiny jako nocoviště – nocují zde potom tisíce ex.

46. (*Acrocephalus palustris* L.) - Rákosník zpěvný

pravidelně hnízdí do 5 párů na okrajích rákosina a kolem járků, běžný je na tahu.

47. (*Acrocephalus schoenobaenus* Pall.) – Rákosník proužkovaný

Pravidelně hnízdí v rákosinách po celé lokalitě, běžný i na tahu.

48. (*Acrocephalus arundinaceus* L.) - Rákosník velký

V ČR považován za silně ohrožený druh.

12.05.12 – zjištění 2 zp. MM. Hnízdí v rákosině pod lesem.

20.06.12 – 1 zpívající M.

49. (*Luscinia luscinoides* L.) – Cvrčilka slavíková

V ČR považovaná za silně ohrožený druh.

12.05.12 v rákosině pod lesem zjištění 2 zpívající MM

23.05.12 v rákosině pod lesem stále 1 zpívající M.

50. (*Lanius excubitor* L.) - Ťuhák šedý

V ČR považován za ohrožený druh.

Pravidelně hnízdí 1 pár; na mokřadních loukách po celou hnízdní sezonu.

23.05.12 – 1 ex. varuje, zřejmě poblíž vylétaná mláďata

02.10.12 – 2 ex. na drátech VN u Srovínky.

51. (*Lanius collurio* L.) - Ťuhýk obecný

hnízdí 3-4 páry, je to typický druh stepi, zde obsazuje plochy s křovinatými porosty.

52. (*Sylvia atricapilla* L.) - Pěnice černohlavá

hnízdí min. 10 párů v křovinatých okrajích lokality, velmi hojná je na tahu, hojný druh.

53. (*Phylloscopus collybita*) - Budníček menší

hnízdí min. 10 párů v křovinatých okrajích lokality, velmi hojně protahuje, běžný druh.

54. (*Phylloscopus trochilus*) - Budníček větší

hnízdí min. 5 párů, je vázaný na lesní část lokality a její suché okraje, běžný druh.

55. (*Aegithalos caudatus* L.) - Mlynařík dlouhoocasý

Druh běžný na tahu i v zimním období, kdy vytváří smíšená hejna s jinými druhy sýkor.

56. (*Parus palustris* L.) - Sýkora babka

Vzácně hnízdí, nehojně protahuje a zimuje ve smíšených hejnech s jinými druhy sýkor.

57. (*Parus ater* L.) - Sýkora úhelniček

Hojně hnízdí v borové doubravě, protahuje a zimuje v hejnech s jinými sýkorami.

58. (*Parus major* L.) - Sýkora koňadra

Na lokalitě nepoččetně hnízdí, běžně táhne i zimuje.

59. (Parus caeruleus L.) - Sýkora modřinka

Běžně hnízdí v borové doubravě, protahuje i zimuje v hejnech s jinými sýkorami.

60. (Remiz pendulinus L.) – Moudivláček lužní

V ČR považován za druh ohrožený.

Pravidelně hnízdí 1-(2) páry, typická hnízda staví na koncích větví vrb a olší, hojný je také na tahu.

61. (Troglodytes troglodytes L.) - Střízlík obecný

V olšovém lese pravděpodobně hnízdí, nehojný je na tahu, jednotlivě zimuje.

62. (Garrulus glandarius L.) - Sojka obecná

Druh běžně hnízdící v borovém lese. Pozorován při každé kontrole lokality, zaletuje sem za potravou.

63. (Corvus cornix L.) - Vrána (obecná) šedá

Nepravidelně hnízdí vždy jen 1 pár, celoročně však zaletuje za potravou, po vyhníždění v hejnech čítajících až 30 ex.

64. (*Corvus corax*) - Krkavec velký

V ČR považován za ohrožený druh

Občasná pozorování jednotlivců i párů hnízdících v přilehlých lesích, zaletují za potravou.

65. (*Fringilla coelebs* L.) - Pěnkava obecná

Běžný druh, nicméně nehojně hnízdící na okrajích lesa, ve větších počtech se objevuje na tahu a během zimování, vytváří smíšená hejna s jinými semenožravými ptáky.

66. (*Carduelis cannabina* L.) - Konopka obecná

Běžný druh, objevuje se především na podzim a během zimy, ve smíšených hejnech s jinými semenožravými druhy ptáků.

67. (*Carduelis carduelis* L.) - Stehlík obecný

Hnízdí řídko, na lokalitu zaletuje po vyhnízdění na potulkách a během zimy v hejnech s jinými druhy zrnožravých ptáků.

68. (*Carduelis spinus* L.) - Čížek lesní

Pravidelně na tahu a v zimním období, občas se objevuje na olších ve velkých hejnech.

69. (*Emberiza citrinella* L.) - Strnad obecný

Pravidelně hnízdí, vyskytuje se celoročně jeden z hojnějších druhů pěvců na lokalitě, během zimy se zdržuje kolem mysliveckých zásypů spolu se stehlíky, konopkami apod.

70. (*Emberiza schoeniclus* L.) – Strnad rákosní

Pravidelně hnízdí 3-4 páry v rákosinách, protahuje a za vhodných podmínek v malých počtech (jednotlivě) i zimuje.

Druhy během průzkumu v roce 2012 nezjištěné, výskyt udávaný jinými pozorovateli:

(*Streptopelia decaocto* L.) - Hrdlička zahradní

zaletovala v různě velkých hejnech od farmy, když táhla na pole se sklizenou kukuřicí (Ryška in verb.)

(*Upupa epops* L.) - Dudek chocholatý

V ČR považovaný za silně ohrožený druh

dříve pravidelně hnízdil, dne 4.6.2012 sbírá potravu na okraji luční cesty, pak posedává na oplocení vodárny (Kroupa in verb.)

(*Oenanthe oenanthe* L.) - Bělořit šedý

V ČR považovaný za silně ohrožený druh

dříve pravidelně hnízdil, poslední hnízdní doklad z poloviny 90. let minulého století, letos zjištěni 2 M na tahu 20.3.2012 (Černý pers. comm.)

(*Passer montanus* L.) - Vrabec polní

tento běžnější druh pěvce jsem kupodivu letos během inventarizačního průzkumu nezjistil; hnízdí běžně na farmě u Stolářky, hejno asi 40 ex. vyplašil z okraje rákosiny dne 14.10.2012 (Prágr in litt.)

Tabulka doporučených základních managementových opatření.

Předmět ochrany	Zhodnocení stavu	Zhodnocení významu	Návrh managementu	Poznámka
Bukáček malý (Ixobrychus minutus)	Nejistý	Nadregionální	Zabránit likvidaci pásů rákosin	Směrnice o ptácích
Chřástal kropenatý (Porzana porzana)	Nepříznivý (přežívající)	Nadregionální	Povodňovat	Kriticky ohrožený
Čírka modrá (Anas querquedula)	Nepříznivý	Nadregionální	Povodňovat	Kriticky ohrožený
Vodouš rudonohý (Tringa totanus)	Nepříznivý (vymizelý)	Nadregionální	Obnovit sečení; povodňovat	Silně ohrožený
Bekasina otavní (Gallinago gallinago)	Nepříznivý (vymizelý)	Nadregionální	Obnovit sečení; povodňovat	Kriticky ohrožený
Dudek chocholatý (Upupa epops)	Nejistý (přežívající)	Nadregionální	Obnovit sečení a pastvu	Silně ohrožený

Průzkum fytofágních brouků v lokalitě Bzenec – Vlčí hrdlo

RNDr. Ondřej Konvička

Úvod

Společenstvo bezobratlých živočichů patří jako celek k jednomu z nejvhodnějších bioindikátorů kvality území. Na jednotlivých lokalitách tvoří kvantitativně i kvalitativně často velmi diverzifikované populace, jejichž poznáním můžeme velmi přesně navrhnout deskripci celkového stavu bioty zájmového území. S vysokou mírou pravděpodobnosti můžeme pak usuzovat jak na historické pozadí lokality, tak i predikovat budoucí směřování dotčeného stanoviště. Brouci (Coleoptera) patří mezi nejlépe prozkoumané řády hmyzu a bezobratlých vůbec. Brouci jsou živočichové svými životními nároky a strategiemi velmi rozrůzněnou skupinou. Proto je také nutné při jejich výzkumu použít komplexnějších a různorodějších metod sběru, než jak je tomu u jiných skupin hmyzu. Celková míra poznání ekologie a nároků zástupců skupiny je tak vysoká, že je v případě použití standardizovaných metodik výzkumu je možné generalizovat učiněné závěry v zásadě na celé společenstvo bezobratlých (Hymenoptera, Odonata, Orthoptera, Heteroptera, Homoptera a další).

Materiál a metodika

Během entomologického průzkumu realizovaném v roce 2012 byla pozornost zaměřena zejména na jádrové území doplňkově pak na nejbližší okolí sousedící s územím. Průzkum byl prováděn standardními sběrnými terénními metodami (viz Winkler 1974). Brouci byli zejména odchyťováni smykem vegetace do síťky. Sbírána byla pouze imága. Brouci byli odchyťováni i několika dalšími klasickými způsoby sběru. Fytofágní druhy byly získávány smykem vegetace, druhy arborikolní a některé xylofágní sklepáváním větví stromů, keřů a větrší vegetace do sklepače o rozměrech 80x100 cm. Dále byl uplatněn individuální sběr pomocí entomologické pinzety a exhaustoru po vyhledání jednotlivých imag zrakem (např. na vegetaci, na zemi, na nejruznějších květech, pod kameny atd.). Materiál byl dokladován pouze v nezbytné míře, kvůli determinaci apod. a je deponován u autora. Druhy jasně determinovatelné v terénu nebyly dokladovány. Nálezy z průzkumu jsou zaneseny v NDOP.

Vzhledem k tomu, že řada druhů bezobratlých má i několikaletý vývoj a některé druhy vykazují výrazné meziroční fluktuace v abundancích, některé mohou mít tudíž populace na hranici, či pod hranicí pozorovatelnosti, jiné druhy se šíří a mění své areály různými rychlostmi, případně do sledovaných společenstev nepravidelně imigrují z okolí (srovnej Wolda et al. 1992; Lepš et al. 1998), vyplývá, že faunistický výzkum založený na jednorocím (i když intenzivním) terénním sledování, nemůže vyčerpávajícím způsobem obsáhnout všechny druhy sledované coleopterocenózy. Návštěvy lokality byly provedeny ve dnech 28.4.2012, 30.5.2012, 30.6.2012, 28.7.2012, 25.8.2012, 22.9.2012.

Důraz byl při průzkumu kladen na výskyt druhů zvláště chráněných (viz příloha Vyhlášky 395/1992 Sb.), druhů evropsky významných, druhů zařazených

do Červeného seznamu bezobratlých, druhů bioindikačních či jinak významných. Vzhledem k velmi obtížné determinaci nebyla mezi brouky zkoumána čeleď drabčíkovitých (*Staphylinidae*).

V textu jsou použity následující zkratky:

§ – zvláště chráněný druh

VU – zranitelný

EN – ohrožený

Výsledky

Cerambycidae

Brachyleptura maculicornis

Stenurella melanura

Calamobius filum

Agapanthia villosoviridescens

Scarabaeidae

Oxythyrea funesta §

Oedemeridae

Oedemera croceicollis VU

Oedemera viridis

Oedemera podagariae

Malachiidae

Anthocomus rufus

Charopus concolor

Clanoptilus viridis

Clanoptilus geniculatus

Axinotarsus marginalis

Ebaeus flavicornis

Paratinus femoralis EN

Chrysomelidae

Cassida rubiginosa

Cassida denticollis

Cryptocephalus moraei

Cryptocephalus octacosmus

Oulema gallaeciana

Oulema melanopus

Aphthona euphorbiae

Aphthona nonstriata

Aphthona ovata

Aphthona venustula

Altica lythri

Psylliodes chrysocephalus
Neocrepidodera ferruginea
Phyllotreta vittula
Phyllotreta undulata
Longitarsus melanocephalus
Longitarsus luridus
Longitarsus anchusae

Carabidae

Carabus granulatus
Poecilus cupreus
Harpalus affinis
Clivina fossor
Pseudoophonus rufipes
Amara aenea
Amara plebeja
Oxypselaphus obscurus

Curculionidae

Mononychus punctumalbum
Rhynocillus conicus
Larinus turbinatus
Rhinoncus pericarpus
Nedyus quadrimaculatus
Polydrusus impar
Polydrusus cervinus
Phyllobius arborator
Phyllobius oblongus
Phyllobius argentatus
Sitona sulcifrons
Sitona suturalis
Sitona lineatus
Anthocomus rubi
Brachyderes incanus
Isochnus sequensi
Dorytomus longimanus
Dorytomus ictor
Tanymecus palliatus
Trichosirocalus troglodytes

Cantharidae

Cantharis rufa
Cantharis flavilabris
Cantharis livida
Cantharis nigricans

Elateridae

Prosternon tessellatum
Ampedus sinuatus

Ampedus pomorum
Agrypnus murinus

Throscidae

Trixagus dermestoides

Coccinellidae

Tytthaspis sedecimpunctata
Adalia decempunctata
Platynaspis luteorubra
Harmonia axyridis
Coccinella septempunctata

Dasytidae

Dolichosoma lineare

Heteroceridae

Heterocerus fenestratus

Scirtidae

Cyphon variabilis

Mordellidae

Mordellistena brevicauda
Mordellistena falsoparvula

Scraptiidae

Anaspis frontalis
Anaspis rufilabris

Apionidae

Protapion fulvipes
Protapion apricans
Protapion trifolii
Ischnopterapion loti
Ischnopterapion virens
Synapion ebeninum
Catapion seniculus
Perapion oblongum
Oxystoma subulatum

Nitidulidae

Meligethes aeneus
Meligethes carinulatus
Meligethes distinctus

Phalacridae

Olibrus affinis
Olibrus aeneus

Ciidae

Orthocis alni
Cis pygmaeus

Dermestidae

Anthrenus scrophulariae

Celkové zhodnocení průzkumu a zjištěného společenstva

V průběhu vegetační sezóny v roce 2012 bylo na lokalitě metodami definovanými v části Metodika zjištěno celkem 99 druhů brouků, kteří se řadí k 21 čeledím. Nejčastěji byly zastoupeny druhy čeledí mandelinkovití (Chrysomelidae) a nosatcovití (Curculionidae).

Ze zvláště chráněných druhů byl zjištěn zlatohlávek tmavý (*Oxythyrea funesta*), který náleží do kategorie ohrožení.

Z druhů uvedených v Červeném seznamu bezobratlých byly zjištěny 2 následující druhy:

Oedemera croceicollis – kategorie zranitelný (vulnerable) – řídkce se vyskytující druh vázaný na zachovalé mokřady s rákosem. Na lokalitě se vyskytuje hojně.

Paratinus femoralis – kategorie ohrožený (endangered) – vzácně a jednotlivě se vyskytující druh vázaný na zachovalé mokřady, u nás pouze v nejteplejších částech území. Na lokalitě se vyskytuje velmi vzácně.

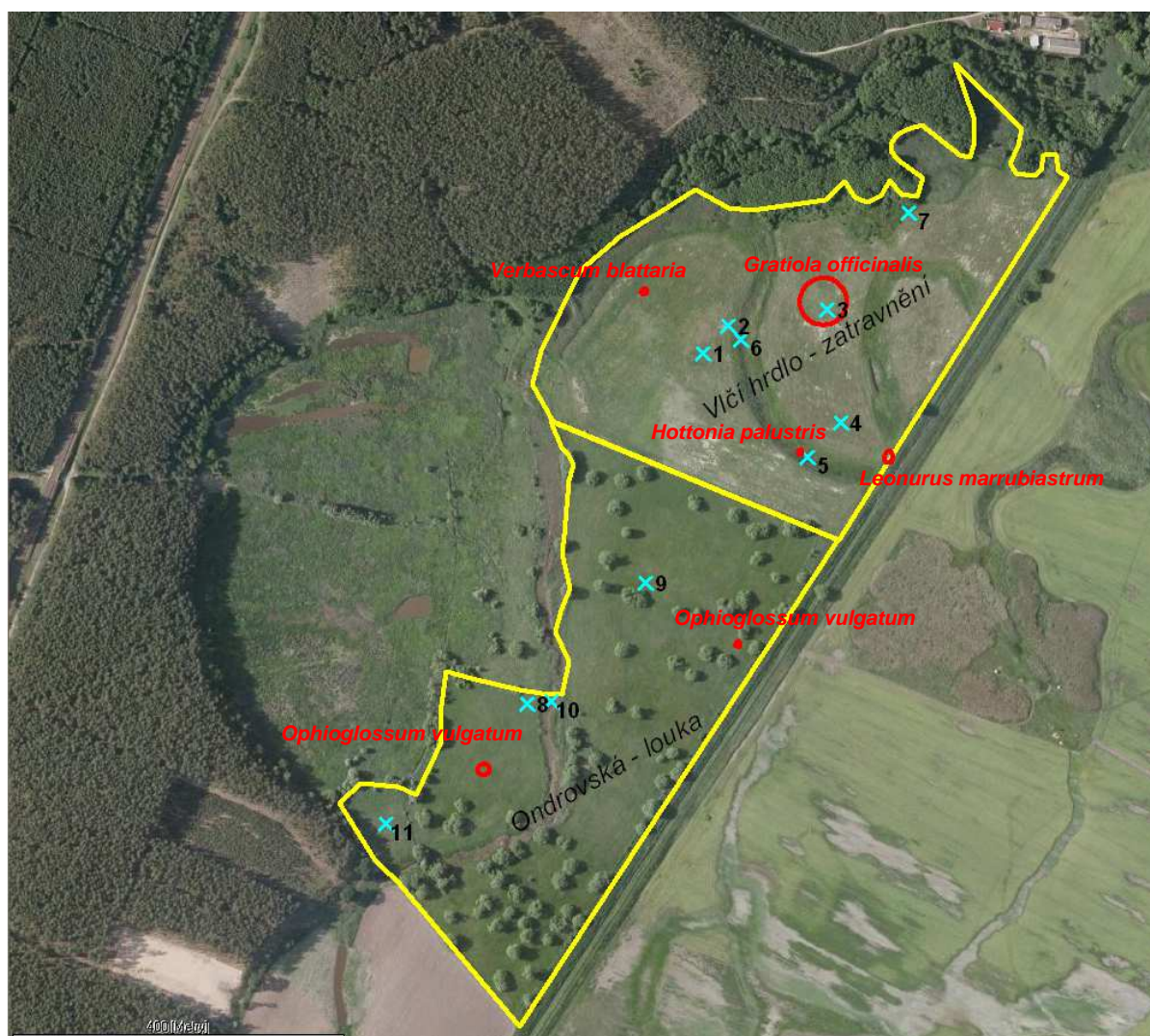
Na lokalitě prozatím převažují zejména druhy obecné vázané na bezlesí lehce až více podmáčené. Dále je zastoupena fauna rákosin a mokřadů, zahrnující i dva druhy uvedené v červeném seznamu. Dle stavu rostlinného společenstva lze ale usuzovat, že při nastavení vhodného managementu by došlo k restauraci mokřadního společenstva rostlin, díky čemuž budou zjevně na vzestupu i vzácné a ohrožené fytofágní druhy brouků i jiného hmyzu. Vzhledem k tomu, že v okolí se nachází zbytky původních společenstev, jeví se ochrana a zajištění příslušného managementu na lokalitě Vlčí hrdlo jako nezbytná. Doporučuji jako management kosení, a to mozaikovitě v prostoru i čase. Bylo by také vhodné obnovit zde částečně pastvu dobytka – dříve naprosto běžná pastva dobytka v nížinách totiž prakticky vymizela.

Flóra a vegetace mokřadní lokality Vlčí hrdlo u Bzence

Termín provedení: 30. 4., 23. 5., 16. 6., 3. 7., 22. 7. a 27. 9. 2012

Autoři zpracování: Dagmar Uhýrková, Karel Fajmon & Ivana Jongepierová

Metodika průzkumu: Na lokalitě byly při opakovaných návštěvách v uvedených termínech zpracovány čtyři samostatné druhové soupisy podle dílčích lokalit a hlavních biotopů. Hlavní pozornost byl zaměřena na vlastní Vlčí hrdlo (Vlčí hrdlo – zatravnění na obr. 1), kde byly inventarizovány zvláště převažující sušší části kosených samovolně zatravněných polí na místě dřívějších nivních luk a zvláště mokřadní rákosiny a tůňky v odstaveném korytě říčky Syrovinky včetně přilehlých vlhčích částí kosených úhorů a nekosených fragmentů degradovaných vlhkých luk při okrajích lokality. Pro srovnání byla jako potenciální cílový stav obnovovaných luk na úhorech prozkoumána i přilehlá trvalá nivní louka Ondrovská (Ondrovská – louka na obr. 1). Také zde byly zapsány druhy samostatně v kosených částech a samostatně v rákosinách a mokřinách v odstaveném korytě Syrovinky a zarůstajících nekosených částech vlhkých luk.

Obr. 1. Zákres botanicky studovaných lokalit (Vlčí hrdlo – zatravnění; Ondrovská – louka) s vyznačením míst zápisu fytoocenologických snímků a výskytu vybraných vzácnějších druhů. Fytoocenologické snímky č. 1–4 jsou založeny jako trvalé plochy. Mapový podklad poskytl GEODIS.

Získané údaje byly uloženy do Nálezové databáze ochrany přírody, kde byly lokalizovány do dvou segmentů, přesně vymezených zákresy v prostředí GIS (viz obr. 1), v každém z nich byly údaje rozděleny vždy ještě do dvou skupin prostřednictvím popisu biotopu.

Pro charakteristiku hlavních typů vegetace bylo zapsáno 11 fytoocenologických snímků (jejich umístění viz obr. 1) v termínech 16. 6., 3. 7. a 22. 7. Ve všech případech šlo o plochy 4 × 4 m zapsané tradiční metodou curyšsko-montpelliérské školy (MORAVEC 1994). Čtyři snímky v kosených úhorech byly zároveň fixovány jako trvalé plochy (rohy vymezeny hřebíky se zavařovacími víčky), pokryvnosti druhů na nich byly odhadovány v procentické škále doplněné o hodnoty „r“ a „+“ převzaté z devítičlenné Braun-Blanquetovy stupnice abundance (modifikace dle WESTHOFF & VAN DER MAAREL 1978), která pak byla použita při zápisu ostatních snímků. Snímky byly přepsány do databáze v programu Turboveg (HENNEKENS & SCHAMINÉE 2001) a budou poskytnuty do České národní fytoocenologické databáze (CHYTRÝ & RAFAJOVÁ 2003).

Taxonomické pojetí a nomenklatura cévnatých rostlin jsou v souladu s prací DANIHELKA et al. (2012), pojetí a nomenklatura vegetačních jednotek jsou převzaty z příslušných svazků přehledu vegetace České republiky (CHYTRÝ 2007, CHYTRÝ 2011).

Výsledky:

Flóra

Pro čtyři dílčí lokality bylo celkem získáno 443 jedinečných záznamů druh*lokality*datum o 196 taxonech cévnatých rostlin. Přehled všech nalezených taxonů na jednotlivých lokalitách uvádí tab. 1. Mezi nalezenými druhy je i 22 druhů uvedených v aktuálním červeném seznamu (GRULICH 2012), a to v 7 druhů v kategorii silně ohrožený, 4 druhy v kategorii ohrožený a 11 mezi druhy vyžadujícími pozornost. Z těchto druhů patří 5 i mezi zvláště chráněné druhy dle platné vyhlášky ministerstva životního prostředí ČR č. 395/1992 Sb. – 4 v kategorii silně ohrožených a 1 v kategorii ohrožených.

Komentáře k vybraným vzácnějším druhům:

Dipsacus cf. laciniatus – nalezena byla jediná mladá rostlina ve fytoocenologickém snímku č. 2, pro jednoznačné potvrzení druhu na lokalitě je nutné ověření v terénu (nález plodných rostlin);

Gratiola officinalis – dosti bohatá populace tohoto silně ohroženého druhu byla nalezena na plošně rozsáhlejší periodické louži ve střední části travnatého úhoru (obr. 1), jednalo se asi o 15 rozrostlých polykormonů (přibližně od 0,25 do 1 m²);

Leonurus marrubiastrum – několik rostlin bylo na lokalitu zavlečeno s mysliveckou krmnou navázkou na příkrmíště zvěře na bázi náspu navigace napřímeného toku Syrovinky (obr. 1);

Ophioglossum vulgatum – tato silně ohrožená kapradina byla nalezena na dvou místech trvalé nivní louky Ondrovská (viz obr. 1);

Scutellaria hastifolia – velmi početná populace se nachází jak na trvalé nivní louce Ondrovská, tak při okrajích odstaveného koryta říčky Syrovinky a na vlhčích místech kosených úhorů (mj. též spolu s konitruDEM lékařským, jde tak o nejpočetnější a nejcharakterističtější vzácný druh celé široce pojaté lokality, jenž již stačil osídlit i vlhké části úhoru);

Verbascum blattaria – nalezena jedna plodná rostlina v sušší části koseného úhoru (viz obr. 1);

Viola pumila – pouze na trvalé nivní louce Ondrovská, zde ale hojně roztroušena po většině plochy;

Viola cf. stagnina – pouze na trvalé nivní louce Ondrovská, nejistota určení je způsobena možnou záměnou s druhem *Viola canina*, jednoznačné potvrzení druhu na lokalitě vyžaduje ověření v terénu.

Tabulka 1. Přehled nalezených taxonů cévnatých rostlin na lokalitě Vlčí hrdlo (včetně přilehlých luk Ondrovská). Kategorie ohrožení odpovídají aktuálnímu červenému seznamu (GRULICH 2012), zákonná ochrana pak Příloze č. II. vyhlášky ministerstva životního prostředí ČR č. 395/1992 Sb. Vysvětlivky zkratk kategorií ohrožení dle červeného seznamu: C2t – silně ohrožený, ustupující; C2b – silně ohrožený, ustupující, ale s některými populacemi dosud stabilními; C3 – ohrožený; C4a – vzácnější, vyžadující pozornost; C4b – vzácnější, s nedostatečně známým rozšířením nebo taxonomicky nedořešený. Vysvětlivky zkratk kategorií podle vyhlášky: §2 – silně ohrožený; §3 – ohrožený.

taxon	kategorie ohrožení a zákonné ochrany	Vlčí hrdlo		Ondrovská	
		sušší kosený úhor	nekosené mokřiny a vlhčí místa koseného úhoru	ruderalizovaná nivní louka	nekosené mokřiny
<i>Acer negundo</i>			+		
<i>Agrimonia eupatoria</i>				+	
<i>Agrostis stolonifera</i>			+		
<i>Achillea millefolium</i> agg.		+		+	
<i>Ajuga reptans</i>				+	
<i>Alisma lanceolatum</i>			+		
<i>Alnus glutinosa</i>			+		
<i>Alopecurus aequalis</i>			+		+
<i>Alopecurus pratensis</i>		+	+	+	
<i>Amaranthus powellii</i>		+			
<i>Anthoxanthum odoratum</i>			+	+	
<i>Arabidopsis thaliana</i>			+		
<i>Aristolochia clematitis</i>	C4a			+	
<i>Arrhenatherum elatius</i>			+	+	
<i>Atriplex patula</i>		+	+		
<i>Batrachium circinatum</i>	C3		+		
<i>Bidens frondosus</i>			+		+
<i>Bolboschoenus laticarpus</i>	C4a		+		
<i>Bromus hordeaceus</i> subsp. <i>hordeaceus</i>		+			
<i>Bromus inermis</i>		+			
<i>Bromus sterilis</i>		+	+		
<i>Bromus tectorum</i>		+			
<i>Butomus umbellatus</i>	C4a		+		
<i>Calamagrostis canescens</i>			+		+
<i>Calamagrostis epigejos</i>		+	+	+	+
<i>Calystegia sepium</i>			+		
<i>Campanula patula</i>		+	+	+	
<i>Capsella bursa-pastoris</i>		+			
<i>Cardamine matthioli</i>	C4a		+	+	
<i>Carduus acanthoides</i>		+			
<i>Carduus crispus</i>		+			
<i>Carex acuta</i>				+	+
<i>Carex acutiformis</i>					+
<i>Carex disticha</i>	C4a		+		+
<i>Carex hirta</i>		+	+	+	+
<i>Carex pallescens</i>		+	+	+	
<i>Carex praecox</i>				+	
<i>Carex riparia</i>	C4a				+
<i>Carex spicata</i>		+	+		
<i>Carex tomentosa</i>			+	+	+
<i>Carex vesicaria</i>			+		+
<i>Carex vulpina</i>			+	+	+

<i>Centaurea jacea</i>				+
<i>Cerastium holosteoides</i>		+	+	+
<i>Cirsium arvense</i>		+	+	+
<i>Cirsium canum</i>		+		
<i>Cirsium vulgare</i>		+		
<i>Colchicum autumnale</i>			+	+
<i>Convolvulus arvensis</i>				+
<i>Conyza canadensis</i>		+	+	+
<i>Crataegus</i> sp.		+		+
<i>Dactylis glomerata</i> subsp. <i>glomerata</i>		+	+	+
<i>Daucus carota</i> subsp. <i>carota</i>		+	+	+
<i>Deschampsia cespitosa</i>			+	+
<i>Dipsacus</i> cf. <i>laciniatus</i>	C3		+	
<i>Dipsacus fullonum</i>		+	+	
<i>Elymus repens</i>		+	+	+
<i>Epilobium adenocaulon</i>			+	
<i>Epilobium lamyi</i>	C4b		+	+
<i>Epilobium tetragonum</i>			+	
<i>Equisetum arvense</i>		+	+	+
<i>Equisetum palustre</i>			+	+
<i>Erigeron annuus</i>		+	+	
<i>Euphorbia esula</i> subsp. <i>esula</i>		+	+	+
<i>Euphorbia helioscopia</i>		+		
<i>Festuca arundinacea</i>		+		
<i>Festuca pratensis</i>		+		+
<i>Festuca rubra</i>				+
<i>Festuca rupicola</i>				+
<i>Fragaria viridis</i>		+	+	+
<i>Frangula alnus</i>				+
<i>Galium album</i> subsp. <i>album</i>		+	+	+
<i>Galium aparine</i>		+		
<i>Galium boreale</i> subsp. <i>boreale</i>	C4a			+
<i>Galium palustre</i>			+	
<i>Galium verum</i>				+
<i>Galium wirtgenii</i>	C4b			+
<i>Glechoma hederacea</i>		+	+	+
<i>Glyceria fluitans</i>			+	
<i>Glyceria maxima</i>			+	+
<i>Gratiola officinalis</i>	C2t, §2		+	
<i>Holcus lanatus</i>		+	+	
<i>Humulus lupulus</i>			+	
<i>Hypericum tetrapterum</i>			+	
<i>Chenopodium album</i> agg.		+		+
<i>Chenopodium hybridum</i>		+		
<i>Chenopodium polyspermum</i>		+	+	+
<i>Inula britannica</i>		+	+	+
<i>Iris pseudacorus</i>		+	+	+
<i>Juncus articulatus</i>		+	+	
<i>Juncus effusus</i>		+	+	
<i>Juncus inflexus</i>			+	
<i>Knautia arvensis</i> agg.				+
<i>Lamium album</i>				+
<i>Lathyrus pratensis</i>		+	+	+
<i>Lathyrus tuberosus</i>				+

<i>Lemna minor</i>					+
<i>Lemna trisulca</i>	C3				+
<i>Leonurus marrubiastrum</i>	C2b				+
<i>Leucanthemum vulgare</i> subsp. <i>vulgare</i>		+			+
<i>Linaria vulgaris</i>		+			+
<i>Linum catharticum</i>					+
<i>Lolium perenne</i>			+		
<i>Lotus corniculatus</i>		+			+
<i>Luzula campestris</i>					+
<i>Luzula multiflora</i>					+
<i>Lycopus europaeus</i> subsp. <i>europaeus</i>		+	+		+
<i>Lychnis flos-cuculi</i>		+			+
<i>Lysimachia nummularia</i>		+	+		
<i>Lythrum salicaria</i>			+		+
<i>Mentha arvensis</i>			+		+
<i>Mentha longifolia</i>			+		
<i>Myosotis arvensis</i>		+			
<i>Myosotis palustris</i> subsp. <i>laxiflora</i>			+		
<i>Myosoton aquaticum</i>		+	+		+
<i>Odontites vernus</i> subsp. <i>serotinus</i>					+
<i>Ophioglossum vulgatum</i>	C2b, §3				+
<i>Persicaria amphibia</i>			+		+
<i>Persicaria hydropiper</i>			+		+
<i>Phalaris arundinacea</i>		+	+		+
<i>Phragmites australis</i>		+	+		+
<i>Picris hieracioides</i>		+			+
<i>Plantago lanceolata</i>		+			+
<i>Plantago major</i> subsp. <i>major</i>		+			
<i>Plantago uliginosa</i>		+	+		+
<i>Poa angustifolia</i>		+			+
<i>Poa annua</i>		+			
<i>Poa palustris</i> subsp. <i>palustris</i>		+	+		
<i>Poa pratensis</i>		+			
<i>Poa trivialis</i>		+	+		+
<i>Polygala comosa</i>					+
<i>Polygonum arenastrum</i>			+		
<i>Polygonum aviculare</i> & <i>P. rurivagum</i>			+		
<i>Populus alba</i>			+		
<i>Potentilla anserina</i>			+		+
<i>Potentilla reptans</i>		+	+		+
<i>Potentilla supina</i>			+		
<i>Prunella vulgaris</i>					+
<i>Ranunculus acris</i> subsp. <i>acris</i>					+
<i>Ranunculus auricomus</i> agg.					+
<i>Ranunculus repens</i>		+	+		+
<i>Ranunculus sceleratus</i>			+		
<i>Rhamnus cathartica</i>					+
<i>Rorippa amphibia</i>			+		
<i>Rorippa palustris</i>			+		+
<i>Rumex acetosa</i>		+			+
<i>Rumex crispus</i>		+			+
<i>Rumex maritimus</i>			+		+
<i>Salix cinerea</i>			+		
<i>Salix euxina</i>		+			+

<i>Sambucus nigra</i>		+			
<i>Sanguisorba officinalis</i>				+	
<i>Scirpus sylvaticus</i>		+	+		
<i>Scrophularia nodosa</i>			+		
<i>Scutellaria galericulata</i>		+	+		
<i>Scutellaria hastifolia</i>	C2b, §2		+	+	
<i>Selinum carvifolia</i>				+	+
<i>Senecio jacobaea</i>		+			
<i>Schoenoplectus lacustris</i>	C4a		+		
<i>Sinapis arvensis</i>		+			
<i>Solidago gigantea</i>		+	+	+	+
<i>Sonchus arvensis</i>		+			
<i>Sparganium erectum</i>			+		
<i>Stachys palustris</i>		+	+		
<i>Stellaria graminea</i>				+	
<i>Symphyotrichum lanceolatum</i>		+	+		
<i>Symphytum officinale</i>		+	+	+	+
<i>Tanacetum vulgare</i>				+	
<i>Taraxacum sect. Ruderalia</i>		+	+		
<i>Thalictrum lucidum</i>	C3			+	+
<i>Thlaspi arvense</i>		+			
<i>Trifolium campestre</i>		+		+	
<i>Trifolium hybridum</i>		+	+	+	
<i>Trifolium pratense</i>		+		+	
<i>Trifolium repens</i>		+	+	+	
<i>Tripleurospermum inodorum</i>		+	+		
<i>Tussilago farfara</i>		+	+		
<i>Typha latifolia</i>			+		
<i>Urtica dioica</i>		+			+
<i>Valeriana officinalis</i>			+		
<i>Valerianella locusta</i>		+			
<i>Verbascum blattaria</i>	C2b	+			
<i>Verbascum phlomoides</i>					+
<i>Veronica arvensis</i>		+	+		
<i>Veronica chamaedrys</i> agg.				+	
<i>Veronica scutellata</i>	C4a		+	+	
<i>Veronica serpyllifolia</i>		+	+		
<i>Vicia cracca</i>		+	+	+	
<i>Vicia hirsuta</i>		+	+	+	
<i>Vicia tetrasperma</i>		+	+	+	
<i>Viola hirta</i>		+		+	
<i>Viola pumila</i>	C2t, §2			+	
<i>Viola</i> cf. <i>stagnina</i>	C2t, §2			+	

Vegetace

Výsledky fytoocenologického snímkování jsou přehledně uvedeny v tab. 2. V zájmovém území dosud převažuje sukcesně mladá vegetace několikaletého úhoru, která se postupně vyvíjí směrem k mezofilní luční vegetaci třídy *Molinio-Arrhenatheretea* (snímky č. 1–4). To ovšem platí pouze pro kosené úhory. Na mokřinách v odstaveném korytě říčky Syrovinky a místy i na nekosených mokřadech po okrajích úhorové části Vlčího hrdla jsou vyvinuty různé asociace sladkovodních rákosin svazu *Phragmition australis* (snímky č. 5–7). Kromě převažujících rákosin s rákosem obecným (*Phragmitetum australis*) a hojných rákosin se zblochanem vodním (*Glycerietum maximae*), jsou to maloplošně i rákosiny se skřípincem jezerním (*Schoenoplectetum lacustris*),

rákosiny s orobincem širokolistým (*Typhetum latifoliae*) a rákosiny se zevarem vzpřímeným (*Glycerio-Sparganietum neglecti*). Část porostů odpovídá také přechodovému typu mezi poříčními rákosinami s kamyšníkem širokoplodým (*Phalarido arundinaceae-Bolboschoenetum laticarpi*) a vegetací dočasně zaplavovaných prohlubní s kamyšníky (*Tripleurospermo inodori-Bolboschoenetum planiculmis*) ze svazu *Eleocharito palustris-Sagittarion sagittifoliae*. Z tohoto svazu je zde možné fragmentárně nalézt také porosty zařaditelné k mokřadní vegetaci se žabníkem kopinatým (*Alismatetum lanceolati*). Místy se vyskytují i porosty vysokých ostřic ze svazu *Magno-Caricion gracilis* i mokřadní vegetace se třtinou šedavou (*Carici elatae-Calamagrostietum canescentis*) ze svazu *Magno-Caricion elatae*.

Podobné složení má vegetace nekosených mokřadů i v části Ondrovská. O něco lépe vyvinutá než v úhorové části se zde v odstaveném korytě Syrovinky maloplošně vyskytuje také vegetace obnažených den se šťovíkem přímořským a pryskyřníkem lýtým (*Rumici maritimi-Ranunculetum scelerati*) ze svazu *Bidention tripartitae* (snímek č. 10). Hlavním vegetačním typem samotných luk Ondrovská jsou ovšem poněkud degradované vysychavé kontinentální zaplavované louky (*Cnidio dubii-Deschampsietum cespitosae*) svazu *Deschampsion cespitosae* (snímky č. 8 a 9). Ukázkou zanedbané louky invadované zlatobýlem obrovským, která představuje sukcesní stadium k porostům zcela ovládnutých tímto severoamerickým druhem, poskytuje snímek č. 11.

Tabulka 2. Fytocenologické snímky zaznamenané na lokalitě Vlčí hrdlo (včetně přilehlých luk Ondrovská).

číslo snímku	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
pokryvnost bylinného patra (%)	70	70	80	70	75	70	90	80	80	80	90
pokryvnost mechového patra (%)	1	1	1	0	0	0	0	0	1	10	0
stařina (%)	30	10	5	10	15	20	90	90	50	0	20
vodní hladina (%)	0	0	0	0	10	15	0	0	0	0	0
volná půda (%)	1	20	15	20	0	0	0	3	5	15	0
střední výška porostu	40	40	25	20	130	150	80	30	25	60	110
počet druhů	27	31	22	31	16	10	22	45	30	19	16
<i>Holcus lanatus</i>	2b	3	.	2b
<i>Poa trivialis</i>	3	2m	2m	+	+	.
<i>Phragmites australis</i>	3	.	.	+	.	.	+
<i>Sonchus arvensis</i>	+	.	.	3
<i>Ranunculus repens</i>	.	.	3
<i>Calamagrostis epigejos</i>	2a	2a	2a	+	.	.	2a	2a	2a	+	2b
<i>Cirsium arvense</i>	2a	2m	1	1	.	.	2a	1	1	+	3
<i>Juncus effusus</i>	.	2b	+	.	.	.	+
<i>Poa palustris</i>	1	2a	1	+
<i>Trifolium hybridum</i>	+	+	2a	+
<i>Inula britannica</i>	.	2a	+	2m	.	.
<i>Taraxacum sect. Ruderalia</i>	1	1	+	1
<i>Plantago major</i>	+	1	1	+
<i>Leucanthemum vulgare</i> s. str.	.	1	+	1	.	.	.	+	.	.	.
<i>Phalaris arundinacea</i>	2m	r	1	.	.	+	.
<i>Vicia hirsuta</i>	.	1	.	+	.	.	.	+	+	.	.
<i>Vicia tetrasperma</i>	.	+	1	+	+	.	.
<i>Urtica dioica</i>	1	.	.	+
<i>Solidago gigantea</i>	r	1	+	.	.	+	3
<i>Potentilla anserina</i>	.	.	1	.	.	.	1
<i>Scutellaria hastifolia</i>	.	.	1	1	.	.
<i>Carduus acanthoides</i>	.	.	.	1
<i>Potentilla reptans</i>	+	+	+	+	.	.	.	1	1	.	+
<i>Cerastium holosteoides</i>	+	+	+	+	.	.	.	+	+	.	.
<i>Tripleurospermum inodorum</i>	+	+	r	+	+	.
<i>Equisetum arvense</i>	.	+	+	+	.	.	1	.	+	.	.

<i>Symphytum officinale</i>	+	+	.	+	+	.	+	1	1	.	1
<i>Veronica serpyllifolia</i>	+	+	.	+
<i>Conyza canadensis</i>	+	+	.	r
<i>Lycopus europaeus</i>	+	+	r	.	.	+	.
<i>Myosotis arvensis</i>	+	+
<i>Juncus articulatus</i>	.	+	+
<i>Veronica arvensis</i>	+	r
<i>Alopecurus aequalis</i>	.	.	+	.	+	4	.
<i>Scutellaria galericulata</i>	+	+
<i>Galium album</i> subsp. <i>album</i>	.	.	.	+	.	.	.	+	+	.	+
<i>Daucus carota</i> subsp. <i>carota</i>	.	+	+	.	.	.
<i>Campanula patula</i>	.	.	.	+	.	.	.	+	.	.	.
<i>Dactylis glomerata</i>	.	.	.	+	.	.	.	+	.	.	.
<i>Equisetum palustre</i>	.	+	1
<i>Myosoton aquaticum</i>	+	+	.
<i>Galium aparine</i>	+
<i>Tussilago farfara</i>	+
<i>Carex vulpina</i>	.	+
<i>Lolium perenne</i>	.	+
<i>Gratiola officinalis</i>	.	.	+
<i>Persicaria amphibia</i>	.	.	+
<i>Capsella bursa-pastoris</i>	.	.	.	+
<i>Erigeron annuus</i>	.	.	.	+
<i>Euphorbia helioscopia</i>	.	.	.	+
<i>Rumex crispus</i>	.	.	.	+
<i>Sinapis arvensis</i>	.	.	.	+
<i>Trifolium dubium</i>	r	r
<i>Dipsacus</i> cf. <i>laciniatus</i>	.	r
<i>Amaranthus powellii</i>	.	.	.	r
<i>Chenopodium polyspermum</i>	.	.	.	r
<i>Glyceria maxima</i>	4	3	.	.	.	+	.
<i>Scirpus sylvaticus</i>	3
<i>Lemna trisulca</i>	2a	2a
<i>Schoenoplectus lacustris</i>	2b
<i>Sparganium erectum</i>	+	2a
<i>Calamagrostis canescens</i>	2a	.	.	+	.
<i>Typha latifolia</i>	+	1
<i>Bolboschoenus laticarpus</i>	1	+
<i>Cirsium canum</i>	1	1	+	.	2b
<i>Glyceria fluitans</i>	1
<i>Alisma lanceolatum</i>	+	+
<i>Carex tomentosa</i>	+	2m	.	.	.
<i>Mentha arvensis</i>	+	.	1	.	.
<i>Glechoma hederacea</i>	+	+	+	.	+
<i>Rumex maritimus</i>	+	2b	.
<i>Butomus umbellatus</i>	+
<i>Batrachium</i> cf. <i>circinatum</i>	+
<i>Ranunculus sceleratus</i>	+
<i>Rorippa amphibia</i>	+
<i>Veronica scutellata</i>	+
<i>Myosotis palustris</i> subsp. <i>laxiflora</i>	+
<i>Lemna minor</i>	+
<i>Calystegia sepium</i>	+
<i>Humulus lupulus</i>	+

- Snímek č. 3 (282262 v ČNFD): Bzenec, Vlčí hrdlo, asi 2,5 km j.-jjz. od žezniční stanice Moravský Písek, 48°57'20,23" N, 17°18'44,46" E (7069b4), 170 m n. m., asi pětiletý kosený úhor v komplexu nivních luk a mokřadů, trvaleji přeplavovaná vysýchavá část, 16. 6. 2012 K. Fajmon & D. Uhýrková, založeno jako trvalá plocha s fixovanými rohy.
- Snímek č. 4 (282263 v ČNFD): Bzenec, Vlčí hrdlo, asi 2,65 km j.-jjz. od žezniční stanice Moravský Písek, 48°57'16,02" N, 17°18'45,9" E (7069-24), 170 m n. m., asi pětiletý kosený úhor v komplexu nivních luk a mokřadů, sušší část, 16. 6. 2012 K. Fajmon & D. Uhýrková, založeno jako trvalá plocha s fixovanými rohy.
- Snímek č. 5 (282266 v ČNFD): Bzenec, Vlčí hrdlo, původní koryto Syrovinky, asi 2,7 km j.-jjz. od žezniční stanice Moravský Písek, 48°57'14,52" N, 17°18'44,22" E (7069-24), 170 m n. m., mokřadní rákosina v mělce zaplaveném bývalém (v současnosti odstaveném) korytě říčky Syrovinky, 3. 7. 2012 K. Fajmon & D. Uhýrková.
- Snímek č. 6 (282267 v ČNFD): Bzenec, Vlčí hrdlo, původní koryto Syrovinky, asi 2,55 km j.-jjz. od žezniční stanice Moravský Písek, 48°57'18,48" N, 17°18'39,54" E (7069-24), 170 m n. m., mokřadní rákosina v mělce zaplaveném bývalém (v současnosti odstaveném) korytě říčky Syrovinky, 3. 7. 2012 K. Fajmon & D. Uhýrková.
- Snímek č. 7 (282268 v ČNFD): Bzenec, Vlčí hrdlo, asi 2,35 km j.-jjz. od žezniční stanice Moravský Písek, 48°57'24,42" N, 17°18'48,72" E (7069-24), 170 m n. m., nekosený zbytek nivní louky na kraji olšiny, na pomezí sv. Deschampsion, Calthion a Magno-Caricion ;3.7.2012;K. Fajmon & D. Uhýrková;
- Snímek č. 8 (282264 v ČNFD): Bzenec, Vlčí hrdlo, louka Ondrovská, asi 3,05 km j.-jjz. od žezniční stanice Moravský Písek, 48°57'03,9" N, 17°18'29,04" E (7069b4), 170 m n. m., sušší část kontinentální zaplavované nivní louky, v minulosti hnojena a poté i několik let nesečena, 16. 6. 2012 K. Fajmon & D. Uhýrková.
- Snímek č. 9 (282265 v ČNFD): Bzenec, Vlčí hrdlo, louka Ondrovská, asi 2,85 km j.-jjz. od žezniční stanice Moravský Písek, 48°57'09" N, 17°18'35,34" E (7069b4), 170 m n. m., vlhčí část kontinentální zaplavované nivní louky, v minulosti hnojena a poté i několik let nesečena, 16. 6. 2012 K. Fajmon & D. Uhýrková.
- Snímek č. 10 (282269 v ČNFD): Bzenec, Vlčí hrdlo, původní koryto Syrovinky asi 3,05 km j.-jjz. od žezniční stanice Moravský Písek, 48°57'04,02" N, 17°18'30,48" E (7069b4), 170 m n. m., obnažené vysýchavé dno bývalého koryta říčky Syrovinky uprostřed nivní louky, 3. 7. 2012 K. Fajmon & D. Uhýrková.
- Snímek č. 11 (282270 v ČNFD): Bzenec, Vlčí hrdlo, asi 3,25 km j.-jjz. od žezniční stanice Moravský Písek, 48°56'58,68" N, 17°18'21,42" E (7069d2), 170 m n. m., ruderalizovaná zarostlá nekosená mokrá louka při bývalém toku Syrovinky, 22. 7. 2012 D. Uhýrková.

Doporučení pro management:

Po období intenzivního zemědělství, ať už je jím myšleno rolnické využívání Vlčího hrdla, nebo hnojení luk v Ondrovské, došlo během posledních několika let jednoznačně ke zlepšení stavu obou dílčích lokalit. Travní porost na úhoru se pozvolna začíná podobat louce a díky refugium mokřadních druhů v odstaveném původním korytě Syrovinky i díky sousedství s trvalou nivní loukou Ondrovská se zde rozšířily už i některé vzácné druhy. Přesto je stále úhorový porost silně ruderalizován a jeho další sukcese směrem k druhově bohaté polopřirozené nivní louce je omezována některými cizorodými konkurenčně silnými druhy – především je to pcháč oset (*Cirsium arvense*) a třtina křovištní (*Calamagrostis epigejos*), potenciálně nebezpečný může být i zlatobýl obrovský (*Solidago gigantea*), jenž je velkou hrozbou zejména při absenci kosení. Všechny tyto druhy jsou citlivé k pravidelnému kosení, ale pro jejich účinné potlačení na únosnou mez jedna seč nestačí. V několika následujících letech je proto nezbytný obnovní management k odplevelení porostu sestávající ze dvojí seče s odvozem biomasy, aby se pokryvnost problémových druhů výrazněji snížila. V rámci možností bude i v případě dvou sečí vhodné zajistit při kosení mozaikovitost, zohledňující specifické nároky živočichů. První dva zmíněné kompetitivní druhy jsou problémem také na trvalé nivní louce, neboť byla v minulosti po několika letech opuštěná. Proto je mozaikovitě použití dvojí seče nanejvýš vhodné také zde.

Použitá literatura:

- DANIHELKA J., CHRTEK J. JR. & KAPLAN Z. (2012): Checklist of vascular plants of the Czech Republic. – *Preslia* 84: 647–811.
- GRULICH (2012): Red List of vascular plants of the Czech Republic: 3rd edition. – *Preslia* 84: 631–645.
- HENNEKENS S. M. & SCHAMINÉE J. H. J. (2001): TURBOVEG, a comprehensive data base management system for vegetation data. – *J. Veg. Sci.* 12: 589–591.
- CHYTRÝ M. [ed.] (2007): Vegetace České republiky. 1. Travná a keříčková vegetace. Vegetation of the Czech Republic 1. Grassland and heathland vegetation. – Academia, Praha.
- CHYTRÝ M. [ed.] (2011): Vegetace České republiky 3. Vodní a mokřadní vegetace. Vegetation of the Czech Republic 3. Aquatic and wetland vegetation. – Academia, Praha.
- CHYTRÝ M. & RAFAJOVÁ M. (2003): Czech National Phytosociological Database: basic statistics of the available vegetation-plot data. – *Preslia* 75: 1–15.
- MORAVEC J. [ed.] (1994): Fytocenologie (nauka o vegetaci). – Academia, Praha.
- WESTHOFF V. & VAN DER MAAREL E. (1978): The Braun-Blanquet approach. – In: Whittaker R. H. [ed.], *Classification of plant communities*, W. Junk, The Hague, pp. 289–399.